

Ρωμανός Γεροδήμος: «Δεν γίναμε χειρότεροι από την κρίση. Επιβιώσαμε και δεν είναι λίγο»

12.02.2020

Ιοί, «ισμοί» και... καταποντισμοί. Τι μας αφήνει ο 20ος αιώνας και τι προμηνύει ο 21ος; Ο πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας, Ρωμανός Γεροδήμος, έχει έναν ιδιαίτερο τρόπο να κάνει επισημάνσεις τις οποίες θα βρούμε μπροστά μας. Το βιβλίο του «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» μπορεί να γίνει και ο κατάλληλος οδηγός μας.

Διονύσης Μαρίνος

«Από τον 20ο αιώνα πρέπει να κρατήσουμε τις μνήμες – των συλλογικών λαθών, του ολέθρου, του πολέμου και της ειρήνης, της ανασυγκρότησης» (Φωτογραφία: Ανδρέας Βούρος).

Σαν ένα άγνωστο ποτάμι που δεν ξέρουμε αν θα μας βγάλει κάπου συγκεκριμένα, ο 21ος αιώνας, στις πρώτες δύο δεκαετίες ζωής του έχει να προσφέρει πολλά διδάγματα. Κυρίως για το παρελθόν και λιγότερο για το άδηλο μέλλον. Τι μας αφήνει ως κληρονομιά ο 20ος αιώνας (άλλο αφρισμένο ποτάμι κι αυτός); Ποιες από τις παλαιές σταθερές παύουν πλέον να υπάρχουν; Ποιος είναι ο ρόλος της Ελλάδας στο νέο τοπίο, αλλά και πώς αναδιατάσσεται ο κόσμος γύρω μας;

Με αφορμή το βιβλίο του «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» (εκδ. Παπαδόπουλος), ο πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας Ρωμανός Γεροδήμος εκθέτει αυτή τη νέα προβληματική που ενδέχεται να καθορίσει τις ζωές μας τις επόμενες δεκαετίες.

– Τι πρέπει να κρατήσουμε και τι να ξεχάσουμε από τον 20ο αιώνα;

Να κρατήσουμε: Τις μνήμες – των συλλογικών λαθών, του ολέθρου, του πολέμου και της ειρήνης, της ανασυγκρότησης. Τις θεμελιώδεις αξίες του μεταπολεμικού κόσμου. Την πίστη σε ένα καλύτερο αύριο. Την αναζήτηση της ελευθερίας. Την επαφή με τον φυσικό χώρο. Το αυτοκίνητο και την οδήγηση ως το πιο δημοκρατικό και φιλελεύθερο μέσο κίνησης. Την αξία της «αναλογικής» (δηλ. της εξω-ψηφιακής) ζωής – των αντικειμένων, αυτών που κληρονομούμε και κληροδοτούμε – και της γνώσης όχι ως βαρίδι ή αναμνηστικό αλλά ως βιωμένη εμπειρία, ως κομμάτι της ταυτότητας μας. Την αγάπη για το όμορφο, για το καλαίσθητο, για το στυλ: για τα ωραία χρώματα, τη συμμετρία, τις ωραίες καμπύλες, τα σύμβολα, τους λογότυπους ως οπτικές ταυτότητες.

»Να ξεχάσουμε: Τον βιασμό του περιβάλλοντος. Την αδιαφορία-ανευθυνότητα που βασίζεται στο βόλεμα. Τον λαϊκισμό και την αυτοθυματοποίηση. Την μανιακική πίστη στο απλοϊκό δίπολο καλό-κακό. Τη δημιουργία άβατων αστικών γκέτο. Την άκριτη τεχνοφιλία. Τα στερεότυπα και την αφαίρεση της ανθρώπινης ιδιότητας του Άλλου. Τις εγκληματικές και γκροτέσκες στρεβλώσεις ενός διεθνούς οικονομικού και κυβερνητικού συστήματος που επιβραβεύει το οργανωμένο έγκλημα, την φοροδιαφυγή, το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων.

– Σε αυτά τα πρώτα 20 χρόνια του 21ου αιώνα έχουν συμβεί γεγονότα που μας υποχρεώνουν να δούμε την πλανητική/ανθρώπινη συνθήκη με διαφορετικούς όρους;

Ναι. Ο 21ος αιώνας ξεκίνησε επί της ουσίας με τις επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους τον Σεπτέμβριο του 2001 και κυρίως με τον καταστροφικό τρόπο με τον οποίο τις διαχειρίστηκε η κυβέρνηση Μπους. Σχεδόν ό,τι ζούμε σήμερα, τουλάχιστον σε επίπεδο γεωστρατηγικής και διεθνούς πολιτικής, συνδέεται με αυτό το γεγονός, το οποίο φυσικά είναι και το ίδιο αποτέλεσμα μακροχρόνιων διεργασιών και πολύπλοκων φαινομένων.

»Σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση του 2008, αυτά τα δύο γεγονότα σηματοδοτούν την «ατζέντα» του 21ου αιώνα: αυτό που στο βιβλίο ονομάζω «Νέα Παγκόσμια Αταξία» – την παρακμή, δηλαδή, του μεταπολεμικού συστήματος και των μεταψυχροπολεμικών αξιών. Εννοείται ότι ταυτόχρονα τρέχουν και ξεδιπλώνονται και πολλά άλλα φαινόμενα: η εκστρατεία για την ισότητα, η κλιματική αλλαγή, η προς το παρόν ανεξέλεγκτη κυριαρχία των τεχνολογικών κολοσσών. Όλα αυτά αρχίζουν πλέον

να δημιουργούν μια πραγματικότητα που είναι αρκετά διαφορετική από αυτήν του 20ου αιώνα.

«Παρά την τεράστια επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο ίσως είμαστε και πιο ευάλωτοι».

– Υπάρχει κάποιο νέο Χρυσόμαλλο Δέρας για την ανθρωπότητα;

Η αλήθεια ήταν πάντοτε στο επίκεντρο πολέμων (κυριολεκτικών και μεταφορικών) αλλά με φαινόμενα όπως το deep fake, τους ψηφιακούς αλγορίθμους και την τεχνητή νοημοσύνη, νομίζω ότι οι θεμελιώδεις έννοιες της αλήθειας και της ελευθερίας – της υπαρκτής πραγματικότητας, της βιωμένης εμπειρίας, της ατομικής επιλογής και της συνείδησης – θα είναι ταυτόχρονα τα πιο πολύτιμα και τα πιο δυσεύρετα στοιχεία του 21ου αιώνα. Όλα τα άλλα – οι πόλεμοι, το περιβάλλον, οι ανισότητες κλπ – εξαρτώνται από αυτά.

«Ο 21ος αιώνας ξεκίνησε επί της ουσίας με τις επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους τον Σεπτέμβριο του 2001» (Photo by Robert Giroux/Getty Images/Idealimage).

–Ένας ιός φτάνει για να μας αποδείξει πόσο ευάλωτοι είμαστε και πόσο ετεροκαθορίζεται η ζωή μας. Είναι αυτό μια νέα εξέλιξη των κοινωνιών;

Όχι. Υπάρχουν πολλά ιστορικά παραδείγματα παγκοσμίων φαινομένων – και ειδικά ιών – που επηρέασαν κοινωνίες. Ωστόσο είναι προφανές ότι τώρα είμαστε πιο αλληλένδετοι από ποτέ. Και παρά την τεράστια επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο ίσως είμαστε και πιο ευάλωτοι επειδή αφενός μεν έχουν την ψευδαίσθηση της ισχύος

ως άτομα, αφετέρου δε επειδή έχοντας μεταβιβάσει το μεγαλύτερο μέρος της καθημερινότητας και της ζωής μας στον ψηφιακό κόσμο, έχουμε χάσει βασικές δεξιότητες επιβίωσης και κοινωνικοποίησης.

– Μπορεί να μην έχουμε πια το δίπολο καπιταλισμός/κομμουνισμός, ωστόσο βλέπετε άλλους «ισμούς» να αναδεικνύονται;

Είναι αλήθεια ότι οι δύο αυτές έννοιες έχουν κουράσει και έχουν «κουραστεί» – έχουν φθαρεί και έχουν φθείρει. Ωστόσο, οι δυνάμεις, οι αξίες και κυρίως οι ανθρώπινες ανάγκες που συμβολίζουν (μιλώντας αρκετά απλουστευτικά: η ανάγκη ελευθερίας, ανταγωνισμού και ατομικής ανάπτυξης και η ανάγκη συνεργασίας, αλληλεγγύης και συλλογικής ταυτότητας) δεν έχουν ξεπεραστεί. Νομίζω όμως ότι είναι επικίνδυνο το να προσπαθούμε να εξηγήσουμε, να προβλέψουμε ή να αντιμετωπίσουμε φαινόμενα του 21ου αιώνα μένοντας κολλημένοι στο γράμμα των «Γραφών» της εκατέρωθεν ιδεολογίας.

»Δεν μου είναι ευχάριστο να αναφέρω συνέχεια την τεχνολογία και την ψηφιοποίηση, αλλά θέλουμε-δεν θέλουμε αυτή δημιουργεί νέες ανισότητες και νέες ευκαιρίες που μια στενή ερμηνεία του καπιταλισμού και του κομμουνισμού ίσως να μην μπορεί να καλύψει. Ελπίζω (ή έστω εύχομαι) ότι ο ανθρωπισμός – η ενσυναίσθηση, η αποδοχή της ατελούς ανθρώπινης φύσης, η ουσιαστική επικοινωνία, η γενναιοδωρία, η επιείκεια, η πίστη δηλαδή στην κοινή φύση και μοίρα των ανθρώπων – θα αναδειχθεί γρήγορα σε ένα σύστημα αξιών και πρακτικών που να μπορεί να ελέγξει και να ρυθμίσει τις δυνάμεις αυτές που ωθούν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Αυτό δεν το λέω ιδεαλιστικά, ουτοπικά. Πιστεύω ότι ένα απ'τα καλά της συσσωρευμένης συλλογικής παιδείας του 20ου αιώνα και της παγκοσμιοποιημένης επικοινωνίας είναι η ευκαιρία να έρθεις πιο κοντά στον Άλλον.

– Συναφές με το προηγούμενο ερώτημα: μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος δίχως τους «ισμούς», μια γενική θεώρηση των πραγμάτων που να τελεί υπό τη σημαία μια απεγάδιαστης ιδέας;

Νομίζω ότι πρακτικά αυτό είναι πολύ δύσκολο. Το άτομο μόνο του δεν μπορεί να επιβιώσει. Απ'τη στιγμή που εντάσσεται σε κοινότητες ή κοινωνίες, και απ'τη στιγμή που η συλλογική ασφάλεια απαιτεί την προοπτική θυσίας του ενός ατόμου, τότε κάτι άλλο – ένα ιδανικό, μια αξία, μια ιδέα – θα πρέπει να μπορεί να είναι αρκετά ισχυρό για να δωρίσει εθελοντικά τη ζωή του το άτομο στην κοινότητα.

«Η Ελλάδα πρέπει πάση θυσία να αποφύγει να καταστεί έρμαιο των εξελίξεων».

– Σας ανησυχεί ο επιθετικός ισλαμισμός και η τυφλή βία που παράγει;

Ναι. Και εξακολουθώ να πιστεύω στην έννοια της Δύσης ως γεωγραφικής, πολιτισμικής και πολιτικής κοινότητας στην οποία όλοι οι άνθρωποι έχουν ελευθερία πίστης σε οποιαδήποτε θρησκεία θέλουν, αρκεί να μην παραβιάζουν τα δικαιώματα άλλων ή τις θεμελιώδεις αξίες της κοινότητας.

– Ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, ο υπερπληθυσμός, η εξάντληση των πόρων που πριν από δεκαετίες φαίνονταν μελλοντολογικά σενάρια, τώρα τα βλέπουμε μπροστά μας. Για πόσο θα τα βλέπουμε μόνο διαπιστωτικά;

Όχι για πολύ ακόμα. Η κλιματική αλλαγή έχει ήδη αρχίσει να επηρεάζει την καθημερινότητα μας. Θεωρώ ότι ο υπερπληθυσμός είναι λιγότερο ζωτικό πρόβλημα, αφενός μεν επειδή αρχίζει να υπάρχει κάμψη της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, αφετέρου δε επειδή ουσιαστικά το ζήτημα αυτό είναι ζήτημα πόρων, όχι φυσικού χώρου. Και το ζήτημα των πόρων μπορεί να καταστεί ζήτημα τεχνολογικό, δηλαδή μπορεί να λυθεί εάν βρεθούν βιώσιμοι τρόποι καλλιέργειας και σίτισης, παραγωγής ενέργειας και στέγασης. Η διασπορά των πυρηνικών, η καταστροφή του περιβάλλοντος, η εξαφάνιση ειδών – αυτά είναι προβλήματα που μας επηρεάζουν και είναι πολύ πιο δύσκολο να λυθούν.

Το βιβλίο του Ρωμανού Γεροδήμου «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος.

– Ποια είναι η θέση που πρέπει να έχει η Ελλάδα στην συνολική εικόνα ενός κόσμου που αλλάζει;

Η Ελλάδα πρέπει πάση θυσία να αποφύγει να καταστεί έρμαιο των εξελίξεων – και δεν εννοώ μόνο των προφανών γεωπολιτικών εξελίξεων, αλλά και ευρύτερων τάσεων στις οποίες ακόμα δεν έχουμε δώσει σημασία: αυτοματοποίηση και εξαφάνιση επαγγελμάτων, υβριδικοί πόλεμοι, περιβαλλοντικές κρίσεις. Ταυτόχρονα η Ελλάδα – ίσως επειδή έχει καταφέρει να αποφύγει πολιτισμικές ακρότητες που μαστιίζουν τόσο

τη Δύση όσο και την Ανατολή – έχει πολλά εργαλεία για να καταστεί success story του 21ου αιώνα.

»Είναι ίσως λίγο κλισέ να αναφέρω την ιστορία μας και το φυσικό μας περιβάλλον – δύο «περιουσιακά στοιχεία» τα οποία μπορούμε να τα εκμεταλλευτούμε πολύ σε έναν αιώνα παγκόσμιου τουρισμού και αναζήτησης νοήματος και ευεξίας. Οπότε ας αναφερθώ σε κάτι άλλο: στο ότι εξακολουθούμε να διατηρούμε τον κοινωνικό ιστό, την ουσιαστική επικοινωνία, τα οικογενειακά και φιλικά δίκτυα, την διαρκή ανησυχία και αναζήτηση της βελτίωσης, την μεταφυσική πίστη σε ένα τέλος – στοιχεία τα οποία, παρά τις παθογένειες που μπορεί να δημιουργούν, δεν είναι δεδομένα σε πολλές άλλες δυτικές κοινωνίες.

– Αλήθεια, αλλάξαμε με την κρίση; Γίναμε κάτι άλλο (καλύτερο ή χειρότερο);

Δεν νομίζω ότι γίναμε χειρότεροι. Νομίζω ότι μάθαμε αρκετά πράγματα (σίγουρα μάθαμε περισσότερα απ'όσα θέλαμε να μάθουμε για το πώς λειτουργούν τα σπρεντ, οι τράπεζες και οι οίκοι αξιολόγησης!). Ρίξαμε νερό στο κρασί μας. Χαμηλώσαμε τους τόνους, σε όλα τα επίπεδα. Επικεντρωθήκαμε στην καθημερινή επιβίωση, δηλαδή επαναξιολογήσαμε κάποια πράγματα. Επιβιώσαμε. Δεν πρέπει να το θεωρούμε λίγο ή δεδομένο αυτό. Ζήσαμε πολλά.

– Πώς μπορεί μια χώρα να επιστρέψει μια μορφή υγιούς δημόσιου βίου όταν έχει δεχθεί ένα συλλογικό τραύμα όπως συνέβη με την οικονομική κρίση;

Δεν είμαστε η πρώτη ή η μόνη χώρα που περνάει μεγάλη οικονομική κρίση, επομένως υπάρχουν πολλά ιστορικά παραδείγματα χωρών που με τους σωστούς χειρισμούς βγήκαν από κρίση και σύντομα ανέκαμψαν. Πιστεύω ότι το δικαστικό σύστημα, το σύστημα του Τύπου και των ΜΜΕ, και το σύστημα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως τα τρία θεμέλια μιας υγιούς κοινωνίας στα οποία βασίζονται όλα τα υπόλοιπα – και η δημοκρατία. Εάν ένα απ'τα τρία αυτά θεμέλια δέχεται επίθεση ή καταρρεύσει τότε αυτό κλονίζει και τον δημόσιο βίο. Η δικαιοσύνη είναι ίσως ο τομέας τον οποίον μπορούμε ως άτομα και κοινότητες να επηρεάσουμε το λιγότερο. Ως καταναλωτές έχουμε τεράστια επιρροή στα ΜΜΕ. Ως γονείς, κηδεμόνες, συγγενείς και δάσκαλοι έχουμε τεράστια επιρροή στο σύστημα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

«Στην Ελλάδα ο νεοφιλελευθερισμός χρησιμοποιείται ως ταμπέλα-δηλητήριο».

– Μετά το Brexit βλέπετε να συμβαίνουν στο μέλλον άλλες αποχωρήσεις από την ΕΕ;

Δεν νομίζω ότι αυτό είναι πιθανό στο άμεσο μέλλον. Ωστόσο, το Brexit ίσως δώσει ώθηση σε μια διαδικασία περαιτέρω ενοποίησης κάποιων κρατών-μελών και διαφοροποίησης άλλων.

«Δεν είμαστε η πρώτη ή η μόνη χώρα που περνάει μεγάλη οικονομική κρίση, επομένως υπάρχουν πολλά ιστορικά παραδείγματα χωρών που με τους σωστούς χειρισμούς βγήκαν από κρίση και σύντομα ανέκαμψαν».

– Ο διαχωρισμός Δεξιά-Αριστερά έχει λόγο ύπαρξης στις μέρες μας; Παραμένει εδραίος ή έχει μετεξελιχθεί;

Ο διαχωρισμός αυτός είναι εδώ και χρόνια ούτως ή άλλως προβληματικός. Και οι δύο «πόλοι» έχουν μέσα τους αντικρουόμενες δυνάμεις, π.χ. σχετικά με τον ρόλο του κράτους (ή της κοινότητας) στη ζωή του ατόμου. Στην πραγματικότητα ο κάθε ένας απ'τους δύο αυτούς πόλους έχει πλέον οικειοποιηθεί ένα εκ των δύο βασικών «παραπόνων» των δυτικών κοινωνιών: η μεν Αριστερά την οικονομική ανισότητα, η δε Δεξιά την απώλεια ταυτότητας.

– Ποια είναι η άποψή σας για τον νεοφιλελευθερισμό; Στη χώρα μας έχει ταυτιστεί με την κοινωνική αναληψία.

Το πρόβλημα με την κατάχρηση όρων όπως ο νεοφιλελευθερισμός είναι ότι όταν έρχεται η ώρα να τον χρησιμοποιήσεις έχει χάσει την ισχύ και την έννοια του. Η πλειοψηφία των συναδέλφων μου ακαδημαϊκών στη Βρετανία ερμηνεύει τα πάντα μέσα απ' το πρίσμα του «νεοφιλελευθερισμού» στο οποίο αντιτίθεται. Στην Ελλάδα ο νεοφιλελευθερισμός χρησιμοποιείται ως ταμπέλα-δηλητήριο για να περιγράψει οποιοδήποτε μέτρο δεν συμπίπτει με μια συγκεκριμένη κρατικιστική θεώρηση των πραγμάτων.

»Αυτό δεν σημαίνει ότι ο νεοφιλελευθερισμός δεν υφίσταται ως φαινόμενο. Προσωπικά προσπαθώ να αποφεύγω τη χρήση του όρου, ακριβώς επειδή είναι τόσο φορτισμένος ώστε να καταντάει αντιπαραγωγικός. Ωστόσο, θα χαρακτήριζα το

παγκόσμιο οικονομικό σύστημα – και συγκεκριμένα την ελαφρώς σουρεαλιστική φούσκα των hedge funds και άλλων πρακτικών που αποτελούν ταυτόχρονα σύμπτωμα και εκφυλισμό της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας των δεκαετιών του 1970-90.

«Επιβιώσαμε από την κρίση. Δεν πρέπει να το θεωρούμε λίγο ή δεδομένο αυτό. Ζήσαμε πολλά» (Alexandros Michailidis / SOOC).

– Ο κοσμοπολιτισμός είναι ο καλύτερος αντίμαχος της εθνικής «καθαρότητας» και της εσωτερικής ομφαλοσκόπησης;

Αν και γενικά μου αρέσει να με λένε «κοσμοπολίτη» (κολακεύομαι), ο κοσμοπολιτισμός ως σχολή σκέψης ή ιδεολογία θεωρείται αρκετά αφελής, ουτοπικός ή και επικίνδυνος για την διατήρηση της εθνικής ταυτότητας. Ωστόσο, ο πραγματικός κοσμοπολιτισμός δεν προϋποθέτει την κατάργηση ή εξαφάνιση τοπικών ιδιαιτεροτήτων ή ταυτοτήτων. Το να περνάς τη μέρα σου σε εμπορικά κέντρα και αεροδρόμια τα οποία θα μπορούσαν να είναι οπουδήποτε στον κόσμο δεν είναι κοσμοπολιτισμός: δεν έρχεσαι σε επαφή με το διαφορετικό, δεν βγαίνεις απ' το γνώριμο ή το βολικό, επομένως δεν μαθαίνεις. Αντιθέτως, ο κοσμοπολιτισμός προϋποθέτει το να σέβεσαι τη διαφορετικότητα των πολιτισμών και να μπορείς να εμπλέκεσαι σε διάλογο με αυτούς με απώτερο σκοπό την ειρηνική συνύπαρξη. Ο κοσμοπολιτισμός απαιτεί τη βιοποικιλότητα, τη διαφορετικότητα, και προωθεί την κατανόηση του Άλλου, όχι την εξαφάνιση του.

«Τα social media δεν είναι δημοκρατικά σχεδιασμένα, ούτε λειτουργούν δημοκρατικά».

– Έχουμε το δικαίωμα να είμαστε αμέριμνοι πλέον;

Δικαίωμα έχουμε. Έχουμε την επιλογή να είμαστε αμέριμνοι. Απλώς πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να αποδεχτούμε το τίμημα της επιλογής αυτής.

– Ζούμε μια δυστοπία; Αν όχι, υπάρχει περίπτωση να ζήσουμε σε μίαν τέτοια στο άμεσο μέλλον;

Όσο εξακολουθεί να επιβιώνει η ανθρώπινη φύση στο ακέραιο της, τόσο θα υπάρχει ελπίδα, πίστη και αγάπη. Το πρόβλημα και η ομορφιά της δυστοπίας είναι ότι μέχρι να πραγματοποιηθεί δεν θα την αναγνωρίζουμε ως τέτοια. Είτε εμείς θα έχουμε φύγει και οι επόμενοι δεν θα έχουν μνήμη ενός καλύτερου κόσμου (καλύτερα γι' αυτούς). Είτε η ίδια μας η συνείδηση θα έχει επηρεαστεί σε βαθμό που να μην αναγνωρίζουμε αυτό που ζούμε ως δυστοπία. Η ομολογία του φαινομένου – η συνείδηση – είναι το πρώτο βήμα για την ανατροπή ή αποτροπή του.

– Ο Διαφωτισμός εξακολουθεί να μας εμπνέει; Είναι ένα θεμέλιο της σύγχρονης Δημοκρατίας;

Ναι. Ακόμα και τα πιο σύγχρονα κινήματα λαϊκισμού συνδιαλέγονται με τις έννοιες του λαού και της ισότητας που ήταν στο επίκεντρο του Διαφωτισμού. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι θεσμοί που δημιουργήθηκαν μετά από τις μεγάλες επαναστάσεις που συνδέθηκαν με τον Διαφωτισμό θα επιβιώσουν.

«Δεν θεωρώ ότι ζούμε σε εποχή ιδιαίτερης κυριαρχίας του συλλογικού – αντιθέτως, πιστεύω ότι ζούμε ίσως την πιο ατομικιστική περίοδο της σύγχρονης ιστορίας».

– Είναι τα social media η νέα μορφή ισότητας; Είναι μια μορφή δημοκρατικού βήματος;

Αναλόγως το τι θεωρούμε «ισότητα» και «δημοκρατικό». Είναι αλήθεια ότι έδωσαν βήμα και φωνή σε πάρα πολλούς ανθρώπους που ενδεχομένως αλλιώς να ήταν αποκλεισμένοι από μηχανισμούς επιλογής και δημιουργίας των ελίτ. Ωστόσο τα ΜΚΔ δεν είναι δημοκρατικά σχεδιασμένα, ούτε λειτουργούν δημοκρατικά. Τα ΜΚΔ ανήκουν σε ιδιωτικές εταιρίες οι οποίες ρουφάνε ανεξέλεγκτα τον ελεύθερο μας χρόνο και τα προσωπικά μας δεδομένα και τα πουλάνε σε άλλες εταιρίες με αποκλειστικό σκοπό το ιδιωτικό κέρδος.

– Είναι θετικό στοιχείο να προσπαθούν οι άνθρωποι να διατηρήσουν την ατομικότητά τους μπρος στην κατακλυσμιαία δύναμη του συνόλου;

Σαφώς, αν και δεν θεωρώ ότι ζούμε σε εποχή ιδιαίτερης κυριαρχίας του συλλογικού – αντιθέτως, πιστεύω ότι ζούμε ίσως την πιο ατομικιστική περίοδο της σύγχρονης ιστορίας, με όλα τα καλά και τα κακά που αυτό φέρνει.

«Το Brexit ίσως δώσει ώθηση σε μια διαδικασία περαιτέρω ενοποίησης κάποιων κρατών-μελών και διαφοροποίησης άλλων» (Photo by Jack Taylor/Getty Images/Idealimage).

– Έχουν εξελιχθεί τα εργαλεία των πολιτικών και κοινωνικών επιστημών όπως αυτά των τεχνολογιών ανακαλύψεων; Θέλω να πω: μήπως και η ανάγνωση του σύγχρονου κόσμου γίνεται από τους «ειδικούς» με παλαιά ορολογία;

Όχι δεν έχουν εξελιχθεί. Οι πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες εξακολουθούν να παράγουν πολύτιμο έργο σε πολλά επίπεδα. Ωστόσο, ως οικοδόμημα, ως επιστήμη και πρακτική, αντιμετωπίζουν τεράστιες παθογένειες. Για την ακρίβεια θα έλεγα ότι είναι πολύ κοντά στην απαξίωση – και αυτό θα ήταν και άδικο και επικίνδυνο. Υπάρχουν πολλοί συστημικοί λόγοι για τα προβλήματα των πολιτικών και κοινωνικών επιστημών. Ωστόσο, εδώ που έχουμε φτάσει – δηλαδή σε έναν κόσμο στον οποίον δεν

αρκεί να παράγεις θεωρητικά μοντέλα και αφηγήματα που θα καταναλωθούν μόνο από πολιτικές ελίτ – τη βασική ευθύνη για τον (όποιο) εκφυλισμό των πολιτικών και κοινωνικών επιστημών την φέρουμε εμείς οι ίδιοι.

«Παρά τις πολλές διαφορές μας, υπάρχουν κάποια θεμελιώδη στοιχεία τα οποία όλοι μοιραζόμαστε».

»Ειδικά σε χώρες όπως η Βρετανία και οι ΗΠΑ, επιτρέψαμε την δημιουργία μιας πνευματικά νωθής διαδικασίας αξιολόγησης (ερευνών, μελετών, χρηματοδοτικών προτάσεων), μιας φούσκας φτηνών (από κάθε άποψη πλην της τιμής αγοράς) δημοσιεύσεων και κυρίως τη δημιουργία επιστημονικών κοινοτήτων που λειτουργούν σαν περιχαρακωμένα χωριά με ιδεολογικές παρωπίδες και περιορισμό της ελευθερίας του λόγου. Η επιστήμη πρέπει να είναι ελεύθερη να δοκιμάζει και να δοκιμάζεται – να κοιτάει προς το αφηρημένο και το άπειρο – και ταυτόχρονα να παράγει λύσεις για την καθημερινότητα της κοινωνίας.

– Έχω την αίσθηση πως πρέπει να διαβάσουμε το βιβλίο σας σαν ένα εσωτερικό ταξίδι, ως μια άλλη Γεωγραφία των ανθρώπων. Ποια ήταν η δική σας πρόθεση;

Το γράψιμο είναι επικοινωνία, θεραπεία, μηχανισμός άμυνας και επεξεργασίας – προσωπικών και συλλογικών ζητημάτων. Η βασική μου πρόθεση δεν ήταν να διδάξω ή να προτρέψω τον αναγνώστη να κάνει κάτι (αν όμως ένας αναγνώστης βρει μέσα στα κείμενα την έμπνευση ή τη δύναμη να κάνει κάτι θετικό για τον εαυτό του τότε προφανώς θα χαρώ).

»Η πρωταρχική μου ανάγκη ήταν να μοιραστώ εμπειρίες και ερμηνείες και η πρόθεση μου ήταν ο αναγνώστης, διαβάζοντας αυτό το βιβλίο, «να περάσει καλά». Είμαι κι εγώ αναγνώστης και προσπαθώ να γράφω όπως ή αυτά που θα ήθελα να διαβάζω. Τώρα, ως προς το περιεχόμενο του, το βιβλίο καταγράφει ταξίδια εξερεύνησης – της επικαιρότητας, άλλων τόπων, του εαυτού. Και επί της ουσίας προσπαθεί έμπρακτα να αποδείξει ότι παρά τις πολλές διαφορές μας, υπάρχουν κάποια θεμελιώδη στοιχεία τα οποία όλοι μοιραζόμαστε.

//Ο Ρωμανός Γεροδήμος γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα και ζει, εδώ και πολλά χρόνια τώρα, στο Λονδίνο. Είναι πολιτικός επιστήμονας και εργάζεται ως αναπληρωτής καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Bournemouth και ως καθηγητής στην Ακαδημία του Σάλτσμπουργκ για τα ΜΜΕ και την Παγκόσμια Αλλαγή. Επίσης, είναι ο ιδρυτής του Greek Politics Specialist Group.

Συνέχεια στη σελίδα του βιβλίου: <http://bit.ly/3ambwyW>